

TIDNING FÖR SVENSKARNA I ESTLAND

ÅTTONDE
ÅRG.

N° 5

Prenumerationspris:

Helt år Emk. 200:—
Halvt „ „ 125:—

I utlandet:
Helt år Emk. 350:—
Halvt „ „ 200:—

Utkommer
alla onsdagar

Redaktion:

Svenska Folkförbundet
Ansv. red: M. Westerblom
Reval, Riddaregatan 3.

Annonspris
enligt överenskom-
melse.

För längre annonse-
ring beviljas rabatt.

4 febr.

1925

V Å R A S K O L H U S

Mer än engång har man under sista året i Kustbons spalter diskuterat frågan om våra folkskolor, men resultatet har alltid blivit detsamma — husen, rättare sagt kojorna — stå som de stodo för c:a 40—50 år sedan och återigen finner man den gamla sanningen bekräftat, att det råder en stor skillnad mellan teori och praktik, mellan diskussion om byggandet och själva förverkligandet. Det är knappast någon annan sak som hos oss i högre grad tarvar reglering än byggandet av våra folkskolor. Knappast få vi håller något bättre tillfälle med större resurser att kunna förverkliga denna vår önskan. Nu äro verkligen jämförelsevis goda tillfällen förhanden att anskaffa byggnadsvirke, ty staten beviljar lån på förmånliga villkor och det på längre tid. Det är i sanning icke en dag för tidigt att ta frågan på allvar: „Vill vi icke eller kan vi icke skaffa oss tidsenliga skolhus, så det räcker till för både 5—6-te klasserna“. Medges bör, att det finnes en del som icke vill, andra som äro insövade i den stilla tron att vi icke kan, samt den tredje och största delen,

antar jag, inser icke vikten av att frågan fortast möjligt bör lösas och verkställas.

Man tror att människorna äro nog aldrig riktigt nöjda, får de bara ett tidsenligt skolhus, vilja de nog ha ordentliga föreningshus med o. s. v. „Nej, jag själv har lärt i samma hus och även mina barn kunna gärna lära sig där. Icke hade väl jag blivit klokare om skolhuset varit bättre“. Denna tankegång är nog så långt rätt, att vi människor aldrig äro nöjda. Du såväl som jag, vilka nu lyckats skaffa oss egen torva av gården där de förra maktägandes hantlangare med piskan drevo våra förfäder, äro nog icke nöjdare än dessa våra förfäder den tiden voro, men var säker att dessa av glädje skulle vända sig i graven, om de viste att vi har det så mycket bättre än de själva, och det hela är just världens gång. För den som icke önskar sina barn bättre skolhus än han själv havt, återstår att rekommendera ännu en vinters pluggande i Luthers katekes, som han antagligen förr redan gjort under tre vintrar i den gamla „goda“ tiden, så hoppas jag han lär sig budet: „Älska din nästa som dig själv“.

För den andra delen, som tror att våra kommuner äro för fattiga och icke äro i stånd att göra såpass stort lån att kunna bygga sig ett tidsenligt skolhus vill jag blott tala om, att en del kommuner redan anhållit om lån, vilket säkerligen beviljas och dessa bygga sig ordentliga skolhus. Om sedan några kommuner ställa sig i skymundan, så kom ihåg att dessa skära sig själva i fingret med att de sig själva ovetandes, förr eller senare avbetala skulden för sina grannars skolhus, under det deras egna barn vantrivas i dessa gamla, mörka, kalla rucklen. Dessa, vilka jag antar, icks inser vikten att handla fort i det här fallet, önskar jag påminna det gamla ordspråket: „Man skall smida järnet medan det är varmt“. Nu har vi möjligheter och vem vet om dessa återkomma en annan gång. Låt fördenskull bli att i årtal tvista om frågan var huset skall byggas. Gör det ej med mindre, sammankalla kommunalstämman och säg som frun i hemmet: „Som du vill, min man, men här skall skåpet stå!“ Kom ihåg, att skolan är enda uppfostringsanstalten bredvid hemmet och gör därför allt att din efterkommande släkt från början måtte

få ögonen öppna för livets goda. Förgäves heter det ej: „Böj vidjan medan den är grön, så blir den både vacker och skön“.

M. W.

FÖR FÅ ARBETARE.

Estlands svenskar äro verkliggen av gott virke, det är då visst och sant. De flesta av våra män och kvinnor hava gjort sig omtäckta och värderade ute i stora världen och arbetat sig upp till aktade samhällsställningar. Beträffande vår intellektuella begåvning, så försvara vi även här platsen bredvid våra stamfränder och det utan att behöva blygas. Det bor alltså en ädel malm i djupet av vårt svenska folk, stora och rika skatter.

Men, nu kommer det stora „mennet“: dessa skatter ligga ännu till stor del oanvända, oarbetade, vänta på den tiden, då de skola bringas fram i dagen och komma till användning. Nu äro de „nedgrävda pund“, som förrosta till ingen nytta.

Vilket är då medlet, som skall bringa denna vår ädla malm — vårt folks begåvning — i dagen? Upplysning, upplysning och åter upplysning. Det är hävstången, det och ingenting annat. Vi behöva komma till insikt om vår efterblivenhet, komma till insikt om dessa stora gåvor och pund, som blivit nedlagda i oss, till insikt om det stora ansvar, dessa våra slumrande skatter ställa på oss, ja, att vi en gång av alla goda gåvors givare skola ställas till ansvar för, hur vi förvaltats dessa pund. Ja, vi skola börja inse, hur oändligt annorlunda det skulle börja se ut i våra svenska bygder, i de enskilda hemmen och med de enskilda personerna, om dessa förborgade skatter komme till användning. Ja, vi skulle häpna inför dessa framtidsmöjligheter, bara täckelsen fölle från våra ögon.

Och det börjar falla, dimman börjar lätta sig något i våra

skumma bygder. En och annan börjar inse, att allt icke är som der borde vara, börjar fråga, vad som är att göra för, att komma upp och fram. Ja, Gud vare lovad, strålknippen börjar bryta igenom!

Men uppvaknandet ur denna sekellånga sömn är inte vidare angenäm, det förödmjukar, böjer de förr så stält höjda huvudena. Och då vi sen skall göra några famlande försök mot det bättre, då inser vi vår oförmåga.

Vi har bildningsförening, S.O.V. Det höjes allt tätare rop om mera möten, mera upplysande samkväm. Ledarne, själva stapplande barn, stå handfallna. De behöva själva ledas, stödjas, hållas under armarna, vara de tagande, nu skola de i stället vara de givande och i all sin skröplighet vara andra till hjälp. Här ligger vår hjälplöshet i öppna dagen. „Kom och hjälp oss!“, skulle ni ropat, men till vem? En blind kan svårigen leda den andra.

Vi drömmar om jordbruksföreningar. Vem skall gå i spetsen? Det är tämligen lätt att få en förening lagligen „registrerad“, men då först börja vedermodorna: vi står igen som får utan herde.

Vi vill ta vara på vår ått sig själv överlämnade umgdom, bilda ungdomsföreningar. Gott och väl. „Normalstadgar“ är det ej svårt att anskaffa, icke håller omöjligt att skicka några personer till notarien, för att få dessa lagligen godkända. Men sedan! Jag bara frågar. Är det ej så, man kunde gråta över vår hjälplöshet. Åtminstone vad Ormsö beträffar, så är i många byar jordmänen färdig för sådd, men säningsmännen, arbetsmännen, ja, var finnas de???

Vi har en handelsförening. Bristen på sakkunnig ledning kännes som mest skriande just hos de ledande själva.

Vi har en sjömanskurs. Bristen på förkunskaper erkännes av alla deltagarna.

Vi skulle kunnat komma långt med bättre organiserade, sjöfasta, modernare fiskemetoder, närmast storsjöfiske. Men ni står och faller på samma punkt: brist på sakkunnig ledning.

Ja, arbetare, arbetare, mera kulturarbetare, kulturbudbärare och icke fuskare och klåpare utan sakkunniga sådana, hänförda och uppoffrande folkledare, det är vad vi behöva och vad vi även redan börjat fråga efter. Giv oss folkbildningskonsulenter, rådgivare i moderneringen jordbruket och andra förvävsgrenar! „Arbetet är mycket men arbetarna få“ i „Ajbolands“ karga vingård.

L I T E N U K A - H L A P U R.

Kåseri.

„Ges give äjtt gutt nit år, bätra opa niäre än opa galäre!“ Såss häljsa Blesdad niårsmorin, tå-en staiv ina Irjas donna å soss häljsa trar gai fägga å miggana mä. Nu tänkt ja mä gära gal-fäggas visa å häljs all Aibosvenske mä sa häljsningana, bora ja blai lite sänjt. Huss soss? Ja, — siur du: ja had allt ur me give å tänkt te läge bajna opa fämthårve; hanktel hova ve ung män, kuna tä änt skriv å gära noa! Bora, vöta näpust! sajur äjstn. Ta ära så träjttur häldur latur som jah. — Nu träffa ja få ättust Kustbons (häldur Kostbon som en nu kallast) numra e händre å tär var-dor äjtt stikke som häjtt skrivklåda, opa Nukasvensk skrivklå. Ja ha just ingan ti bruka tro opa troll å ramt å anat tule sa, bora lite tokat vare hisagänge: klåen ä ju härmust fiksor te hoka ver; ja to muidugi,“ sajur äjstn, e avisblae, som galfolke kalla-e, å ha man kuna troe-i! He bärja gista kita å håtas e fingurenda. Ja had änt ar rå än bäre vältur å seke ätt stålfärsskafte å skåka e fastskarpnast tintglase. Hate blai bora stere å stere: ni må veta ga klåen. Ja to pinn e hände å doppa e glase, tänkt å

doppa åtur — bora skrivandan kam änt; klåen blai bora starka. Nu situr ja här å sväjttas håla ja ska skriv om, färe he än tär är så mike som vor te sajand; bora ga rel ute-e: mångat ärand luftas; he kan sja hisagånge vora.

Jultredaen vor ve opa Bärkjäs te hop å skulld hova vårt mete, bora — ve vor te hegst än tjeu man — nå ja värlajken var ju fåtindur, bora no ha man bite tit man ha vela. Vår aj Bärkjase, rektion Söderbäck å agronomen Adalberth hålt färe oss härmust fagul taler: ve sot bora å gåpa å to mot. Ja vild saj mä Markas Kristjan: som han sa om baptist — prädikante: „Tä f-na gära f-n fagul benar!“ —

Bakit håld ve än rå, hojs ve skulld bäre arbet opa Nuka, å soss blai e te rå håld, än ve skulld gära än åksjon te våre. Ja lo färe me sålvor, bora ja tänkt: ajn gång ska vora fost gånge å må e änt vora som tä gal saj: „Lovan ä gour, bora givan ä bättra.“

Irjas Joke.

KRING SVENSKBYGDER

ORMSÖ.

(Försehat.)

Tisdagen den 30 december 1924 hade Svenska Odlingens Vänner ett ganska lyckat möte i Dyby. Det vackra bönehuset var nästan fullsatt av folk från Dyby och kringliggande byar. Det är sällan man får se att publiken är så intresserad och nöjd som just vid detta möte.

Mötet började med avsjungandet av psalmen „Jesu, lått mig städse börja,“ och en kort bön, och sekreteraren L. Lindström från Rälby, hälsade alla välkomna. Enligt programmet skulle Pastor J. Klasson hålla föredrag men var förhindrad att närvara.

Sedan talade A. Häggblom något om våra Svenska möten och dess betydelse. Särskilt riktades några tankvärda ord till kvinnorna, som

talrikt hade infunnit sig. Kvinnor, det är just ni, som inspirerar männen i deras stora och goda företag, om det ingenting blir utträttat, då förstår man, att kvinnan inte alls är med.

Därför, kvinnor och män, alla för S. O. V.! Så sjöngo vi av hjärtats lust om och om igen, en sång, som blivet ett slags nationalsång här på Wormsö. „Här är den bygden, som fäderna röjde“. Äntligen blev det vår lärarinna, fröken Hollingers, som höll ett svenskhistoriskt föredrag om Svenske sormän, som finnas överallt jorden runt. Och att vi Estlands-Svenskar ej borde skämmas att bekänna vår nationalitet som svenskar. Det långa föredraget gjorde nog våra svenska tankar flera djupgående.

Nu blev det kaffeservering i lilla salen, vilket nog behövdes för de långväga ifrån. Därpå blev det föreläsning och tal av ordföranden J. Alros som betonade, att vi borde förbättra vår kreaturstam, genom bildandet av tjuvföreningar. Därpå blev det en rätt så livlig diskussion. Till sist „Hur härligt sången klingar på älskat modersmål,“ och mötet var slut.

A. H.

Den senaste stormen har i vinterhamnen vid Bussby kastat i land galeasen „Vera“, dock utan att tillfoga densamma större skada. Värre gick det galeasen „Sirius“, som gick i sank. Något tidigare gick till vrak en mindre jakt från Förby, i samma hamn.

Tre haverier således denna höst i samma hamn.

KUSTBOBAROMETER ORMSÖ.

För att läsarna skola se, huru många ex. av Kustbon läses i olika byar, jämförd med folk-mängden, införes här en så kallad „Kustbobarometer.“ Vi göra början med Ormsö.

	Antal ex.	Inv. c:a	Antal pers. på varje ex.
1. Hullo . .	16	170	10,6
2. Håkabackan	2	39	19,5
3. Sviby . .	24	200	8,3
4. Rumpo . .	2	120	60
5. Bussby . .	3	50	16,3
6. Bynäs . .	1	39	39
7. Förby . .	2	215	107,5
8. Saxby . .	4	145	36,2
9. Kärrslätt .	19	327	17,2
10. Fällana . .	7	72	10,2
11. Nyby . .	—	17	—
12. Borrby . .	12	330	29,1
13. Rälby . .	13	143	13
14. Dyby . .	7	117	16,7
15. Norrby . .	2	117	58,5
16. Söderby .	—	128	—
17. Hosby . .	—	88	—

Summa 115 ex.

Att märka är, att en del byar ännu icke inkommit med prenumerations-listorna. Nu står alltså Sviby som N:o 1, Fällana N:o 2 och Hullo N:o 3.

Till utlandet hava 8 ex. blivt beställda harifrån ön. En del byar som Hullo, Fällana, Rälby och Sviby - svenskarna hava nästan varje gård sin tidning, en del gårdar t. o. m. 2 ex.

POLITISKT:

Inrikes.

Statsbudgeten för 1925, som av riksdagen antagits i första läsningen och nu genomses av utskotten, kommer efter ungefär en vecka till behandling av riksdagen i andra läsningen. Den 28 januari antog riksdagen lagen angående statens kulturkapital, en fond på 40 miljoner, som huvudsakligen bildats av en viss procent, som staten uppburit på brännvin och tobak. Av fonden kommer att lämnas understöd för litterära och andra kulturella ändamål.

Post- och telefontaxan, som höjts från den 1 februari, har väckt missnöje och kommer bestämelsen om telefonavgiftens höjande att ändras.

En olyckshändelse inträffade den 30 januari i Narva, i det ett parti av därvarande gamla järnvägsbro tillsammans med 13 arbetare som höllo på att riva densamma, störtade i Narvafloden. 8 arbetare blevo därvid svårt skadade.

Utlandet.

Presidentvalet i Finland förrättas den 16 februari av valda elektorer. Nuvarande presidenten Ståhlberg fyllde den 28 januari 60 år.

I Sverige har, såsom tidigare meddelats, statsminister Branting av hälsoskäl trätt tillbaka från statsministerposten, kvarstående fortfarande som ledamot av statsrådet. Till stats-

minister har utnämnts handelsminister Sandler.

I Tyskland ser det mörkt ut. Rikskansler Luther har vid sitt tal till utländska tidningsmän framhållit, att alla de förhoppningar, som Tyskland haft efter Londonkonferensen, numera med ens blivit grusade genom upp-sjutningen av Rhenområdets utrymmande.

TILL KUSTBONS LÄSARE.

Nästa nummer av Kustbon vill bjuda på en liten omväxling. Det kommer att redignas av Birkasläraerna och blir således ett Birkasnummer. Vi hoppas sedan, att även andra: Wormsö, Nuckö och Reval följa Birkas exempel och även de komma med var sitt

loknummer. Sådana ortnummer komma att ha sitt stora intresse, isynnerhet för de orters läsare, där de äro redigerade, men även för andra läsare blir det en god omväxling. Lycka till därför! Måtte Birkasnumret få efterhär-mare!
Red.

REVALS TORGPRIS.

	per pund	Emk.	35—43
Hela svin			25—35
Gädda	15—20
Abborre	12—15
Strömning	100—130
Smör	18—21
Mjök stop	130—150
Gräde	18—23
Ägg par	460—480
Rägmjöl pud	400—460
Kornmjöl	230—250
Havre	120—140
Potatis tsetw.	

Ved finnes ytterst lite och fordrades
Emk. 3000.— per famn.

Penningkurser Revals börs.

2. febr.. 1925

1 dollar	—	372	375
1 pund	—	1785	1796
100 rentmark	—	8875	8975
100 Fmk.	—	937	946
100 sv. kr.	—	10000	10125
1 estkrona	100	—	—
10 guldrub.	—	1825	1940

Svensk
tillverkning

MÉRIT

Prisbillig
Driftsäker

BÅTMOTOR MED FOTOGENDRIFT

Levereras med blåslamps- eller magnettändning

Stockholm AKTIEBOLAGET FREDR. WAGNER Vasag 48

Svedala

Tegelmaskiner
Grävmaskiner
Stenkrossar
Vägbyggnadsmaskiner
Betonblandare
Torvmaskiner
Bränslekrossar för Torv, Koks och Kol
Pulverisering-maskiner
Vindsiktar
Torktrumlor
Brikettpressar
Transportapparater
Rullager, Rallvagnshjul
Skottkärrehjul
Kokillgods
Stalgjutgods

Aktiebolaget

Åbjörn Anderson

Post- & Telegrafadr.
SVEDALA, GJÜTERIET

Rikstelefon:
52, 76, 203, 4, 60 & 183.

HANSA

STOCKHOLM

Eget kapital

Kr. 6.000.000

FÖRSÄKRINGSRÖRELSE

Avdelningskontor i REVAL:

S. Karja tän. 9.

Svenska Sockerfabriks

A. B., Malmö.

Bitsocker, förpackat i paket om 2 à 2½ kg, finnes till salu hos alla specerihandlare.

Bageriidkarnes Jäst-Aktiebolag

hållbara och jäskraftiga

Pressjäst

är öoverträffad.

Atersförsäljare antagas där vi förut icke äro representerade.

Post- och telegrafadress:
Jästängen, STOCKHOLM.